

Міністерство освіти і науки України
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Національна академія наук України
Одеський державний екологічний університет
Національний ботанічний сад імені М. М. Гришка

МАТЕРІАЛИ

Четвертої Всеукраїнської науково-практичної
конференції

**«Євроінтеграція екологічної політики
України»**

25 жовтня 2022 р.

м. Одеса

Одеса

Одеський державний екологічний університет

2022

УДК 502.34:327
М 34

Матеріали Четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України». Одеса: Одеський державний екологічний університет. 2022, 448 с.
ISBN 978-966-186-225-7

Видається за рішенням оргкомітету конференції.

Четверта Всеукраїнська науково-практична конференція «Євроінтеграція екологічної політики України» проведена кафедрою екологічного права і контролю Одеського державного екологічного університету та Національним ботанічним садом імені М. М. Гришка НАН України.

В роботі конференції прийняли участь представники Міністерства екології та природних ресурсів України, Державної екологічної інспекції України, Національної поліції України, органів місцевого самоврядування, Національної Академії наук України, установ природно-заповідного фонду України, вищих та загальноосвітніх учбових закладів, приватних компаній.

В збірнику наведені матеріали, які висвітлюють головні екологічні питання України і їх вирішення шляхом Євроінтеграційного процесу збереження довкілля.

Відповідальний за випуск:
кандидат географічних наук, доцент
Бургаз О.А.

Матеріали друкуються у авторській редакції і відповідальність за їх зміст несуть автори. Оргкомітет конференції претензії з цього приводу не приймає.

ISBN 978-966-186-225-7

© Одеський державний
екологічний університет, 2022

ЕВРОПЕЙСЬКИЙ (РОМАНО-ГЕРМАНСЬКИЙ) ПІДХІД ДО ТЕОРІЇ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Нємцова О.А., Молчанова А.Ю.

Одеський державний екологічний університет

На сьогодні питання про визначення правової природи права інтелектуальної власності є дуже важливим. Це обумовлено тем, що створюються нові об'єкти, які потребують правової охорони. Тому потрібно визначитися з сутністю теорій права інтелектуальної власності.

За роки існування такої правової категорії, як право інтелектуальної власності, розроблений не один підхід до її розуміння. Однак по сьогоднішній день у юридичній літературі немає єдності думок про правову природу цього правового явища. Головною особливістю права інтелектуальної власності є дуалістичність його змісту (особисті немайнові й майнові права). Із цього погляду й слід розглядати питання, пов'язані з визначенням правової сутності права інтелектуальної власності [1].

Безліч теорій права інтелектуальної власності свідчить про інтерес до даного правового явища. Спроба встановити в якості єдиної й вірної одну з існуючих теорій на сьогоднішній день не завершується успіхом. Це пояснюється тим, що в кожний період виникнення тієї або іншої теорії, як у вчених-юристів, так і вчених-філософів, було своє уявлення про визначення порядку й регулювання відносин щодо створення й використання об'єктів права інтелектуальної власності. Цьому сприяли не тільки перебіг часу, але й виникнення нових технічних можливостей створення того або іншого об'єкта права інтелектуальної власності. Однак прагнення вчених сформулювати єдину теорію, яка дозволила б мати чітку уяву про правову сутність права інтелектуальної власності і її місці не тільки в системі цивільного права, але й у системі суспільних відносин у цілому. Безумовно, при домінуючому значенні пропріетарної теорії і теорії інтелектуальних прав, ніяк не применшується значення інших теорій. Більше того, в одній теорії виявляються ознаки іншої теорії. Наявні відмінності однієї теорії від іншої залежать від ряду причин. У першу чергу, це та правова система, у якій формувалася та або інша теорія права інтелектуальної власності. Однак, наявність безлічі теорій права інтелектуальної власності, на наш погляд, не є негативним, навпаки, можливо, що в певний момент дослідники даної правової категорії, прийдуть до єдиного судження, що приведе до виникнення єдиного підходу до розуміння права інтелектуальної власності [2].

Існує чимало теорій права інтелектуальної власності. Слід звернути увагу на ті обставини, що теоретичні основи концепції інтелектуальної власності в цілому, і особистих немайнових прав зокрема, в країнах континентальної Європи були закладені німецькими вченими. Одним з теоретиків, який розглядав особливості права інтелектуальної власності, був І. Кант. Так, учений-філософ відкидав вчення про «інтелектуальну власність». Автор вважав, що права автора більшою мірою відносяться до особистих, чим до

майнових. Наприклад, літературні твори він розглядав як специфічну форму повідомлення третім особам думок автора. Таким чином, у випадку якщо яка-небудь особа оприлюднила твір без згоди автора, вона порушувала волю автора, говорячи від його імені, але не маючи на те правомочності. Виходячи із цього, І.Кант вважав, що автор повинен мати певні права, щоб контролювати, яким образом, коли і ким його думки відтворюються на папері. При цьому, І. Кант зважував і на подвійність результату інтелектуальної діяльності. Наприклад, книгу він розглядав із двох сторін: як річ, матеріальний об'єкт («річ у собі») і як думки автора, увібрані в матеріальну форму («річ для нас»), права, на які належать тільки автору. Із зазначеного можна зробити висновок про те, що традиція виділяти дуалістичну природу якого-небудь результату інтелектуальної діяльності, як об'єкта права власності, і як об'єкта інтелектуальної власності, бере початок саме в працях І.Канта [3].

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель висував судження про те, що не слід розглядати результат інтелектуальної, творчої діяльності, як відбиття особистості автора. Учений розглядав приватну власність як двигун особистісного розвитку. Згідно його навчання, талант, художні здатності - є одними з об'єктів власності. Власність є «річ зовні», над якою автор встановлює свій контроль, тим самим реалізуючи свою волю й розвиток своєї особистості. Гегель визначав, що вираження інтелектуальної гідності автора, у тому виді, у якому воно виявляється, втілено в творі, є вже зовнішнє для автора, і тому вираження це - є вільно відчужуваний об'єкт. Із цього випливає, що М. Гегелем обґрунтовувалося виділення виняткових (майнових) прав автора [3].

Характерним є та обставина, що судження І. Канта і М. Гегеля були покладені в основу «моністичної» і «дуалістичної» теорій права інтелектуальної власності.

У юридичній літературі мають місце й інші теорії права інтелектуальної власності. Охарактеризуємо деякі з них. Однією з таких теорій є теорія права власності. Як вказував Ле Шерпантьє «найбільш священна сама особиста власність із видів власності». Дане судження лягло в основу розуміння права інтелектуальної власності. Результатом стало закріплення священного права автора на публічне надання своїх творів. Як пише Д. Ліпчик «саме завдяки впливу революційних декретів, а також доктрини, відповідно до якої авторське право повинно розглядатися в якості права власності...Визначення «літературна і художня власність» і «інтелектуальна власність»...дорівнювали авторське право до права власності» [3].

«Теорія інтелектуальних прав» була розроблена Е. Пікаром. Вчений вважав, що права на твір, винахід, корисні моделі й інші результати інтелектуальної діяльності можна віднести до нової категорії «*sui generis*», що є самостійною: інтелектуальні права, які протиставляються традиційній категорії речових прав. Е. Пікар стверджував, що інтелектуальні права становлять два елементи: особистий немайновий і майновий (економічний) [3]. Слід звернути увагу, що В.А. Дозорцев у своїх роботах, присвячених проблемам інтелектуальної власності, пропонує застосовувати до відносин по створенню і

використанню результатів інтелектуальної діяльності термін «інтелектуальні права» [4].

Усі перераховані теоретичні підходи до розуміння сутності відносин по створенню і використанню результатів інтелектуальної власності знайшли свої відбиття в нормативно-правових актах різних правових систем. Так країни, що відносяться до романо-германської правової системи, дотримуються концепції природніх прав, згідно з якою авторське право розглядається як «природжене, природне й священне право людини на результати його творчої діяльності». Саме тому (і лише остільки, оскільки за ним визнані так звані «моральні», особисті немайнові права) суб'єкт авторського права наділяється виключним правом використовувати свої твори і отримувати вигоду з їх використання. Слід зазначити, що в країнах романо-германської правової системи на законодавчому рівні закріплена відсутність залежності між правами автора і правом власності на матеріальний носій, у якому твір виражений. Перехід права власності на річ не тягне переходу або надання інтелектуальних прав на результат інтелектуальної діяльності [2].

Усі перераховані теоретичні підходи до розуміння сутності відносин по створенню і використанню результатів інтелектуальної власності знайшли свої відбиття в нормативно-правових актах різних правових систем, у тому числі і України, як частини європейської правової системи.

Література

1. Дозорцев В.А. Вступительная статья к учебнику Калятина В.О. Интеллектуальная собственность (Исключительные права): Учебник для вузов. К.: Норма, 2000. 480 с.
2. Иванова Д.В. Теорії інтелектуальної власності: догматичне дослідження URL: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/51236/>.
3. Лабзін М. Наукові концепції розуміння права ІВ. URL: https://www.intellectpro.ru/press/works/nauchnye_kontseptsii_ponimaniya_prava_is.
4. Липчик Д. Авторське право і суміжні права/ К.: Ладомир, Видавництво ЮНЕСКО, 2002. – 788с.